

Šele v zaporu se srečaš s svobodo

Marko Naberšnik

Lik Gajaša je plod domišljije Ferija Lainščka. Feri sicer črpa navdih iz resničnega življenja, a svoje literarne junake obogati s sebi lastno dodano vrednostjo, s tem pa poskrbi za dramske konflikte, zaradi katerih so njegove zgodbe med bralci tako priljubljene.

Gajaš se je rodil leta 1999, ko je izšel roman *Petelinji zajtrk*. Čeprav v romanu nastopa več pomembnih oseb, je bilo že ob izidu jasno, da je osrednji lik Gajaš. Ostareli prekmurski avtomehaničnik, ločenec, osamljeni kolerik, ki prosti čas preživlja v pisani družini bolj ali manj marginalnih posameznikov. V njegovo delavnico zahajajo alkoholiki, občinski politiki, zvodniki in včasih tudi kakšna ženska. Bolj kot red na delovnem mestu ga zanimajo zaloge domačega vina in ob večerih prepušča spomine alkoholnim hlapom. Ko preberemo ta opis, bi lahko napačno sklepali, da gre za pesimističnega protagonista, a Gajaš je vse prej kot depresiven lik. Je iskren, preprostega duha, pove to, kar misli, prepričanja brani s pestmi, dobiček in delo zanj nista pomembna, so pa zanj toliko bolj zanimivi večeri, ki jih preživlja s svojo družbo, medtem ko se miza šibi pod težo vina, sveže pečene jagnjetine in taroka.

Po premieri filma *Petelinji zajtrk* (2007) smo si bili enotni, da je Vlado Novak upodobil Gajaša tako prepričljivo, da na filmskem platnu ni bilo moč potegniti ločnice med Vladom – igralcem ter filmskim likom, ki ga igra. Gajaš se je v trenutku zasidral v srca gledalcev in prav to je glavni razlog, da je nastala monodrama *Gajaš, arestant*, ki bo od oktobra na sporedu Mestnega gledališča Ptuj in nato še drugod po Sloveniji. Glavno vlogo je seveda prevzel Vlado Novak, avtor besedila je Feri Lainšček, meni je zaupana režija.

Skrivnost Gajaševega spontanega uspeha je v njegovi iskrenosti, ki izključuje zlonamernost. Ko kaj naredi ali kaj pove, za njegovimi dejanji ni preračunljivosti in spletkarstva, kar so žal poglobitve lastnosti kapitalizma in sodobne »demokracije« politike. Gajaš je iskren kot otrok. In ta otroška iskra seže v srce vsakogar, ki se sreča z njim. Tudi Vlado Novak je Gajaša posvojil do te mere, da je postal del njegove osebnosti. Če poznaš Vlada osebno, potem veš, da so iskre neposrednosti v njegovih očeh tudi Gajaševe.

V predstavi *Gajaš, arestant* izvemo, kaj se je z Gajašem zgodilo po usodnih streljih. Tam, kjer se film konča, se predstava začne. Gajaš je torej za zapahi in že na začetku nam zaupa,

da nima težav s tem, da je pokončal lokalno barabo, kakršna je bil Lepec. »Kriv sem!« prizna. Neposredno, brez dlake na jeziku. Sedaj preživlja jesen življenja za rešetkami in skrbi, da tako paznikom kot sojetnikom ni dolgčas. S pestmi obračuna z vsakim, ki se z njim ne strinja, vzame v bran vsakega, ki je šibak, in iskreno verjame, da bo, ko bo prišel iz zapora, obračunal tudi z Bogom, če se ga bo ta sploh upal vzeti v nebesa. Je večni ljubitelj lika tovariša Tita in pogreša razpadlo Jugoslavijo. »V Jugoslaviji so tudi kradli,« pravi. »Ampak so dali tudi nam, preprostim ljudem. Ne veliko, ampak vedno toliko, da smo dostojno živeli. Danes pa tega ni več. Vsak prekleti politik krade, na nas, preproste ljudi, pa pozablja.« In ta krivica ga boli tako zelo, da sovraži sodobno politiko in bi z mečem šel nad krivce trenutne družbene bede, prezira kapitalizem, ki je pomehkužil ljudi, medtem ko je edini, za katerega bi se žrtvoval, maršal Tito. »Edino njemu bi dal svoje srce! Če bi Tito rekel, Gajaš, potrebujem tvoje srce, bi mu ga dal!«

Gajaš, arestant je duhovita, iskriva pripoved, za katero verjamem, da bo rodila tudi kakšno polemično razpravo, saj govori brez cenzure. Le kako drugače bi sploh lahko govoril človek, ki je v zaporu prav zaradi iskrenosti. Gajaš je zares svoboden je šele zdaj, ko mu ne morejo vzeti ničesar več. Tako vsem po vrsti »jebe mater« in njegova neposrednost bo zagotovo naletela na dober odziv tudi na odrskih deskah. Konec koncev se Gajaš žrtvuje za vse nas. Pove to, kar si mnogi nikoli ne bodo upali. Gajaš, želim ti zdravja in še na mnoga leta!

GAJAŠ, ARESTANT